

Passie voor Japanse prenten

'De eenvoud en verfijning is indrukwekkend'

Aan de Amsterdamse Keizersgracht bevindt zich het prachtige Japanse prentenkabinet van Elise Wessels. Een gesprek met een gepassioneerde verzamelaarster, die in januari speciaal voor lezers van Hollands Glorie haar deuren opent.

Tekst Steve van der Ven
Fotografie Arjan Bronkhorst

Boven: Elise Wessels.
Rechterpagina: Kasamatsu Shirō
(1898-1991), 'Spring Snow at
Torigoe Shrine, Asakusa' (1934),
collectie Nihon no hanga.

Een vrouw die een internationale carrière opbouwt als schoonheidsspecialiste en visagiste en uiteindelijk haar levensbestemming vindt in het realiseren van een particulier museum van Japanse prentkunst... Hoe verrassend kan het leven zijn, bedenk ik me als ik, nieuwsgierig door verhalen en krantenberichten, het Japanse prentenkabinet Nihon no hanga (letterlijk: 'Japanse prenten') aan de Amsterdamse Keizersgracht betreed. In dit schitterend gerestaureerde grachtenpand bevindt zich de levensdroom van Elise Wessels-van Houdt, die 25 jaar geleden begon met het verzamelen van Japanse prenten uit de periode 1910-1950. Met spectaculair resultaat, want haar collectie op dit gebied is de grootste buiten Japan en de VS. Geïnteresseerden kunnen het museum op afspraak of tijdens bepaalde perioden in het jaar gratis bezoeken. En niet alleen de vele fascinerende prenten, ook de tatamikamer voor klassieke theeceremonies en de afbeelding van een levensgrote samoerai zijn een lust voor het oog.

INTERNATIONALE CARRIÈRE

Na een hartelijk welkom vertelt Elise onder het genot van een geurig kopje muntthee over haar dynamische levensloop. De geboren Rotterdamse verhuisde in 1966 met haar echtgenoot Cees en hun twee kinderen naar Amsterdam, omdat hij voor het hoofdstedelijke platenlabel Phonogram werkte. 'Dat bracht ons later ook in Nieuw-Zeeland, waar we vier jaar bleven. Weer terug in Amsterdam kon ik bij Transavia als eerste getrouwde vrouw met kinderen parttime aan de slag als stewardess; ik ben graag bezig en dat leek me een mooie afwisseling met mijn rol als moeder. Een jaar lang vloog ik door Europa, maar uiteindelijk was het toch niet zo mijn ding.' Toen haar man directeur werd bij platenmaatschappij RCA Nederland en hij daarvoor veel moest reizen, besloot Elise op zoek te gaan naar nieuwe uitdagingen; 'De zorg voor onze twee zoons ging me prima af en ik zat thuis eigenlijk maar wat te koekeloeren.' Na een cursus sportmassage volgde ze nog een opleiding tot schoonheidsspecialiste en een cursus visagie, waarna ze drie dagen per week in een salon ging werken. 'Omdat men op de opleiding blijkbaar tevreden was, werd ik gevraagd of ik daar les wilde geven. Om bevoegd te worden moest ik wel weer nieuwe opleidingen volgen. Al met al ben ik tien jaar bezig geweest met cursussen en examens. Zo heb ik ook het internationale certificaat voor schoonheidsspecialisten van Cidesco (Comité International d'Esthétique et de Cosmétologie, red.) behaald. Iets later werd ik bestuurslid van de Nederlandse afdeling van Cidesco. Vervolgens werd ik gevraagd of ik internationaal examinatrice van Cidesco wilde worden. Dat betekende dat ik in zo'n dertig landen examens

moest afnemen, onder meer in Maleisië, Rusland, Japan en de VS.' Echtgenoot Cees had inmiddels een eigen internationaal platenlabel opgezet, Roadrunner Records, en reisde ook veel. Elise vond het heerlijk om zo druk bezig te zijn. 'Ik zat uitstekend in mijn vel en thuis liep het met de kinderen ook prima.' Toen de kinderen het huis uit waren, kreeg ze tijdens de jaarvergadering van Cidesco in Washington in 1996 bovendien nog een plek in het internationale bestuur, vier jaar lang. 'Toen kreeg ik het pas echt druk!' Daarna werd ze in Florence nog eens voor vier jaar herkozen. 'Door mijn periode bij Cidesco ben ik enorm gegroeid', vertelt Elise nu. 'Ik was jong getrouwd en had geen vervolgoopleiding genoten. Het vele reizen en de ontmoetingen met jonge, dynamische mensen hebben mij enorm gestimuleerd, en ik heb ook veel opgestoken van andere culturen.'

IN DE BAN VAN JAPAN

De vele reizen voerden Elise en haar man in 1984 naar Tokio. 'De kennismaking met Japan deed veel met mij, zowel >

'De kennismaking met Japan deed veel met mij, psychologisch én artistiek. Ik werd verliefd op het land en de natuur. Als ik nu denk aan dat eerste verblijf, word ik weer blij'

Hieronder: de voorgevels van de huizen aan de Keizersgracht, links het museum en rechts het woonhuis. Rechterpagina, boven: prentenkabinet Nihon no hanga; onder: de koikarpers eten uit Elises hand.

psychologisch als artistiek. Ik werd verliefd op het land en de natuur. Als ik nu denk aan dat eerste verblijf in een *ryokan*, een traditionele Japanse herberg, waar ik op tatamimatten (dikke rijststromatten, red.) sliep en baadde in een heetwaterbron, word ik weer blij. De eenvoud en de verfijning die je in Japanse kunst-uitingen aantreft, is indrukwekkend. Als je in Japan een cadeautje koopt, moet je eens kijken hoe prachtig ze dat verpakken. En zo delicaat als de stoffen van de kimono's worden bedrukt! Sinds '84 ben ik ieder jaar minstens één keer teruggegaan.' Tijdens dat eerste bezoek aan Japan wilden Elise en Cees een mooie Japanse prent kopen, maar tot hun verbazing kostte dat heel veel moeite. 'Dat prikkelde mij', aldus Elise. 'Als ik iets niet kan vinden, zoek ik net zolang tot ik het heb. We wilden geen prenten van honderd of tweehonderd jaar oud, die ook in musea

Met ieder bezoek aan het land van de rijzende zon groeide de collectie van echtpaar Wessels

te zien zijn. We wilden van de begaande paden af, maar wel kwaliteit. Door gebrek aan aanbod gingen we terug naar Nederland met drie zwart-witprenten. Pas in 1990, toen we de juiste handelaren hadden gevonden in Tokio, Kyoto en Nagoya, was er sprake van het begin van een serieuze collectie.' Toen Cees ook in Japan een kantoor had geopend, raakte de belangstelling voor Japanse prenten in een stroomversnelling en groeide ook het netwerk met kunsthandelaren. Rond 1860 werd Japan – dat tot dan toe, met uitzondering van de Hollandse aanwezigheid op het eilandje Deshima, geïsoleerd was geweest – door toedoen van de Amerikanen als het ware opengebroken, vertelt Elise. 'Dat was het begin van de westerse beïnvloeding. Rond de eeuwwisseling begonnen Japanse kunstenaars Amerika en Europa te bezoeken en langzamerhand ontstonden er twee nieuwe stromingen in de prentkunst. Aanvankelijk raakte ik geboeid door de *shin-hanga*, de zogenoemde "nieuwe prentkunst", waarin westerse technieken en stijlen waarneembaar zijn, maar traditionele thema's als landschappen en mooie vrouwen het onderwerp van de kunstenaar bleven. In deze stroming stond de rol van de uitgever centraal: hij verzorgde het proces van hout snijden, het drukken en het uitgeven, de kunstenaar maakte slechts het ontwerp. Enkele jaren later raakte ik ook betoverd door de *sosaku-hanga*, de

Yamamura Kōka (Toyonari) (1886-1942), 'Dancing at the New Carlton Hotel in Shanghai' (1924), collectie Nihon no hanga.

Linkerpagina: de bibliotheek op de begane grond van het woonhuis van echtpaar Wessels; hierboven: de tatami-kamer in het museum.

“creatieve prentkunst”. Daarin kwamen vaak actuele onderwerpen aan de orde en werden heldere kleuren gebruikt. In deze stroming beheerde de kunstenaar het hele proces, niet de uitgever.' Met ieder bezoek aan het land van de rijzende zon groeide de collectie prenten van het echtpaar Wessels. In hun villa in Bloemendaal hingen echter Chinese schilderijen aan de muur, en geen Japanse prenten. 'Want,' zo benadrukt Elise, >

'Af en toe organiseer ik in de tatamikamer voor dierbare vrienden een klassieke theeceremonie'

Deze pagina: de entree van het woonhuis. Rechterpagina: koikarpers in de badkamer van het woonhuis, en nog net rechts op de foto een Japans bad.
Pagina 100: stijkamer van het woonhuis. De vloer komt uit een Frans chateau, de gouden wandklok van de Amsterdammer Thomas Thomson is gemaakt tussen 1760 en 1816.

'Japanse prenten hangen nooit aan de muur.' Om het gevaar van verkleuring tegen te gaan worden ze in handgemaakte dozen bewaard, met zuurvrij papier ertussen. Inmiddels worden de prenten volgens museale voorschriften bewaard: de ramen van Nihon no hanga zijn beplakt met onzichtbaar uv-werend folie, en ook in de lijsten, waarin de prenten voor een korte periode te bewonderen zijn, zit uv-werend glas.

KABINET AAN DE KEIZERSGRACHT

'Hoewel ik, zeker in het begin, nooit aan een museum had gedacht om de alsmaar groeiende collectie in onder te brengen, veranderde dat toen de Keizersgracht in beeld kwam', vertelt Elise; in 2005 kon het echtpaar twee buurpanden op de Keizersgracht aankopen. 'Dat komt goed uit, bedacht ik me toen, één huis om in te wonen, het andere om een museum in te vestigen.' Moeizame jaren van restauratie volgden, waarbij de 17de-eeuwse architectuur van de beide grachtenpanden zorgvuldig werd gekoesterd. Uiteindelijk werd het museum op nummer 586 in april 2009 officieel geopend door de Japanse ambassadeur.

Hoe zorgvuldig het pand werd gerestaureerd, blijkt als wij door het pand wandelen en Elise wijst op een glas-inloodraam op de eerste etage in de stijl van de Amsterdamse School. 'Dat moest natuurlijk bewaard blijven', glimlacht ze. Even later laat ze me trots de tatamikamer zien, waar klassieke theeceremonies plaatsvinden. Op de vloer liggen tatamimatten en in de hoek staat een *hibachi*, waarin hete kooltjes worden gelegd om het theeewater te verhitten. 'Af en toe organiseer ik voor dierbare vrienden zo'n theeceremonie', aldus Elise. 'Het publiek bekijkt deze kamer altijd met veel interesse.' Aan de achterzijde van de panden bevindt zich een tuin met een Japanse twist. 'Vooral in de lente is de bloesem van de Japanse kersenboom een lust voor het oog.'

Bezoekers komen het museum binnen via de hoofdingang in het souterrain. In het midden van de minimalistisch ingerichte ruimte staat een lange tafel met een mediatheek met een database waarin de hele collectie is opgeslagen. Voor studiedoeleinden kunnen desgewenst prenten opgevraagd worden. Elk half jaar, in mei en november, organiseert Elise een expositie. Een maand lang kunnen liefhebbers dan van vrijdag tot en met zondag van 12.00 tot 16.00 uur het prentenkabinet bezoeken. In het verleden zijn er tentoonstellingen geweest over bijvoorbeeld de opkomst van de vrouw in de moderne tijd en over het nieuwe Tokio na de aardbeving van 1923, en onlangs vond de twaalfde expositie plaats onder de naam *De poëzie van regen en sneeuw*.

SCHOONHEID DELEN

Museum Nihon no hanga wordt volledig particulier gefinancierd, het krijgt geen enkele subsidie. Middels haar stichting met de toepasselijke naam Für Elise koestert Elise haar prentencollectie. >

Ze ondersteunt ook nog andere culturele instellingen, zoals het Concertgebouw, het Van Gogh Museum, De Nederlandse Opera en de Metropolitan Opera in New York. Ze heeft zelfs voor het Rijksprentenkabinet, dat in het Rijksmuseum is gevestigd, een fonds op naam in het leven geroepen voor onderzoeksdoeleinden. Voor al haar inspanningen werd Elise vorig jaar benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Hoewel ze de AOW-leeftijd al is gepasseerd geniet ze nog volop van haar culturele werk. 'Het is mijn bedoeling om over een jaar of tien de kern van de collectie aan een museum te schenken.'

Wandelend door het smaakvol ontworpen museum geniet ik van de opvallende kleuren die op diverse prenten schitteren. Op mijn vraag of haar achtergrond als schoonheidsspecialiste en visagiste, waarbij kleur en schoonheid een belangrijke rol spelen, van invloed is geweest op het verzamelen van deze kunst, antwoordt ze: 'Door de visagie ben ik wel op een andere manier naar kleuren gaan kijken, maar ik wil niet zeggen dat ik anders geen Japanse prenten was gaan verzamelen.'

Er zijn ook verzamelaars die hun kunst niet met het grote publiek willen delen, voor Elise was de keuze om dat wel te doen vanzelfsprekend. 'Wat heeft het voor zin als ik deze schoonheid niet met anderen kan delen? Het allerbelangrijkste is dat we de kunst in ons land op niveau kunnen houden en dat we daar allemaal van kunnen genieten. Bovendien kom je in de wereld van kunst en het ondersteunen daarvan boeiende mensen tegen, en je leert daardoor ook meer van diverse kunstuitingen. Dat verrijkt mijn leven. Ik ben zo blij als ik op een onverwacht moment een bezoeker in mijn museum helemaal zie stralen door wat hij of zij ziet.'

Als ik het museum even later verlaat, denk ik aan een uitspraak van de Engelse dichter en staatsman Sir Fulke Greville (1554-1628): 'Het criterium van ware schoonheid is dat zij toeneemt wanneer men haar onderzoekt; van valse schoonheid dat zij dan afneemt.' ☺

Nihon no hanga
Keizersgracht 586, Amsterdam
tel. 020 3307456
www.nihon-no-hanga.nl

Speciaal voor lezers van *Hollands Glorie* stelt Elise Wessels haar museum open op 16, 17 en 18 januari 2015, van 12.00 tot 16.00 uur. Belangstellenden kunnen zich vooraf per e-mail opgeven: info@nihon-no-hanga.nl.

LEZERSAANBIEDING

De foto's bij dit artikel zijn afkomstig uit het boek 'Grachtenhuizen'. Het succesvolle boek waar fotograaf Arjan Bronkhorst bijna twee jaar lang aan werkte is reeds in derde druk verschenen. Het biedt een kijkje achter normaal gesproken gesloten deuren en vertelt het verhaal van vier eeuwen wonen aan de Amsterdamse gracht en de hedendaagse bewoners die zorg dragen voor de restauratie en het behoud van de verborgen stadspaleizen.

Eberhard van der Laan, burgemeester van Amsterdam, schrijft in het voorwoord: 'Laat u verrassen met dit eerste boek in zijn soort en de prachtige foto's van Arjan Bronkhorst. Hij maakte het boek vanuit zijn oprechte passie voor grachtenhuizen. [...] Zijn stijl is tijdloos en karaktervol en zijn beelden bijna verstild. Hij is als geen ander in staat geweest om het bijzondere gevoel weer te geven van het wonen aan de gracht tijdens de afgelopen vier eeuwen!'

Arjan Bronkhorst e.a., 'Grachtenhuizen – Amsterdam Canal Houses', Lectura Cultura Books, ISBN 9789082135404.

Lezers van *Hollands Glorie* kunnen 'Grachtenhuizen' met korting kopen: ga naar www.grachtenhuizen.org, vul in de webshop de kortingscode 'gth14hgl' in en je krijgt het boek voor €45 franco thuisgestuurd (winkelprijs: €49,50).

